

Helsingin Kaiun KUUKAUSKUVASEHTI

1:n vuosik.

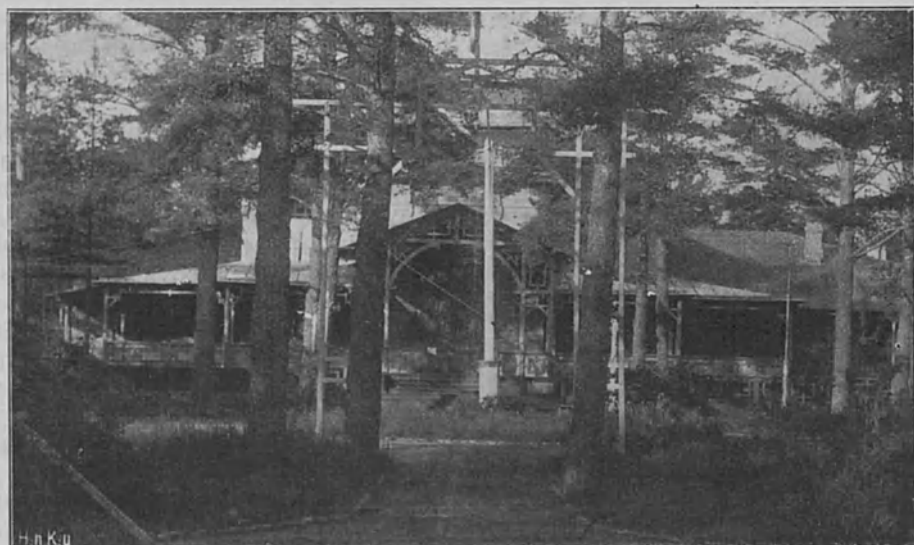
Helsingissä, Helmik. 15 p. 1910.

N:o 2

Tilauhinnat: $\frac{1}{1}$ v. 2: 50, $\frac{1}{2}$ v. 1: 50. Tilauksia vastaanottavat kaikki postikonttorit, kirjakaupat sekä asiamiehet eri seuduilla maata.

Ilmoitusten hinta: 1 m. 50 p. palsta-senttimetri. Vuosi-ilmoituksia sopimuksen mukaan.

Toimisto ja konttori: Ludviginkatu 4 & 6.

Ylinnä: Suomenlahden ranta Terijoella.

Alinna: Terijoen kasino, ensikesäisen laulujuhlan kentällä.

Terijoen iso Viertotie.

Silmänräpäyskuvia Terijoen huvilakylästä.

Kun matkamies Viipurista päin maantietä myösten Uudenkirkon pitäjän kautta matkustaa etelään päin, alkaa hän Uudenkirkon kirkonkylään saavuttuaan huomata luonnossa ja elämässä suurta muutosta. Summankylä Kuolemajärven pitäjässä on viimeinen maalaiskylä, Kaukjärven kylässä jo alkaa huomata taloissa ja rakennustavoissa muutosta, ja Uudenkirkon kirkonkylä luo matkamiehen silmien eteen huviloita, pääasiassa vain isoja hoveja. Jos on kesäaika, huomaa tiellä joitakin venäläisiä kesävierasperheitä. Maantie suuntautuu Lempelän, Leistilän, Rasvatun ja Metsäkylän kautta kohti rantaseutuja. Näissä kylissä ja metsissä niiden välillä kohoilee jo huviloita. Vammelsuon kylään saavuttaessa ollaan täydellisessä huvilakeskuksessa. Huvilasutus lisääntyy yhä enemmän Tyrisevän kylään päästyä, ja kun ajaa yli ojan, joka on Terijoen seurakunnan ja Uudenkirkon pitäjän rajana, alkaa kääriä kopista kivitetyllä tiellä, silmään pistää venäläismallinen kauppapuoti aito venäläisine ilmoituskilpineen, kaupan rapuilla näkee venäläisiä kauppalvelijoita, venäläisiä vehnäkauppiaita, ja tiellä seisoo siellä täällä ajureita. Maa kahden puolen täydellisesti aidattu, porttien patsaissa venäläisiä ilmoituksia, ja korvaan römisee vieras kieli jalkakäytävillä. Katselet vastaan tulijoita. Ne ovat suureksi osaksi venäläisiä, siellä täällä, aivan kuin orpona tämän vierasmaalaisuuden ylistyslaulun keskellä, kulkee joku suomalainen. Ymmärtää silloin matkamies, että hän on huvilaseudussa, on maamme suurimmassa huvilakylässä, Terijoella. Taikka jos matkustaja saapuu rautatietä myöten, hän huomaa matkalla Viipurista Terijoelle samallaisia ilmiöitä. Terijoen asemalla häntä kohtaa yllätys. Vilkas on kesäisin liike, ei uskoi olevansa maalla. Pikkukylän touhulta tuntuu sen rinnalla liike Helsingin ja Viipurin asemalla. Ihmisiä vilisee, ajureita on tavaton lauma. Kädet liehuvat, kuuluu suomen ja venäjän kielen sekoitusta. Onpa aivan venäläisiäkin

Laulujuhlakenttä.

ajureita. Kun ajurin kummipyöräisissä rattaissa alkaa ajaa kylään, on ensikertaisella ihmettelemistä. Komea viertotie vilisee ihmisistä. Suuren suuria venäjänkielisiä ilmoituskilpiä, siellä täällä suomenkieltä rääkättynä, venäläisiä kauppiaita kantaen päällä tavaroitaa, venäläisiä sanomalehdenmyyjiä; jalan ja ratsain liikkuu poliiseja, jotka ovat puettu kaupunkilaispoliisien tapaan. Jonkun aikaa kuljetuasi tulet liikekeskukseen, siellä on kauppa kaupan vieressä. Onpa liikkeitä Helsingistä asti, ja moni niistä on ilmoituskilvestään suomen kielen unhottanut. Kaupoissa tingitään, ja kun ostaja astuu liikkeeseen, niin useimmiten kauppias häntä jollain muulla kielellä tervehtii kuin Suomella.

Kesäisenä kuamana päivänä matkaat mielelläsi Suomenlahden rannalle. Keltaisella hiekalla viruu lukuisasti väkeä, auringonkylpyjä ottaen. Jos olet mies ja menet naisten uimaajalla, voit saada kimpapuusi jonkun pyylevän venäläisen rouvasihmisen, joka ripittää sinut pahanpäiväiseksi.

Paljon omistavat venäläiset maata, paljon liikkeitä, oma kirkko oma koulu on heillä, teitä ovat he pyrkineet nimitämään mielensä mukaan, omia seuroja on heillä. Raskaana taakkana lepää tämä vierasmaalaisuus seudun asukkaiden hartioilla.

Mitä se on saanut aikaan? Paljon. Jos astut rajaseutulaisen kotiin, huomaat siellä paljon vierasta viljelystä. Rakennustavassa on vierasta, miesten ja naisten puvuissa samoin, seinällä venäläisiä tauluja, Kuropatkin y. m. kuvia Japanin ja Venäjän sodasta. Monessa paikassa seinät paperoitu venäläisillä lehdillä. Talvisin monella ajurilla kirjavaperäiset venäläiset reet, venäläismallisia valjaita, puheessa venäläistä viivahdusta ja ihmisiin painuneina paljon venäläisen luonteen varjopuolia. »Ruplan» jumaloiminen monen suurimpana harrastuksena

Tuon vaikutuksen luovat silmänräpäyskuvat sinuun Terijoesta. Mutta kun tapaavat jonkun suomalaisen sivistystyöntekijän rajalta ja puhut hänen kanssaan, huomaat, että sydämessä vallitsevat rajalla toiset voimat, vaikkapa pinnalla rehoittaakin vierasta viljelystä.

Viime vuosina on rajalla herätty voimakkaaseen työhön suomalaisuuden herättämiseksi. Voimakkaana ponnistaa edistystyö, koettaen valloittaa takaisin Suomelle sen itäisintä niestä. Ja paljon se on saavuttanut. Paljon on vierasta karissut, paljon on

kotoista kohonnut ja yhä edelleen kohoaa. Lämpimän sydämin, hehkuvin mielin ahertavat rajalapset, kohotakseen sydämetään, ajatuksiltaan ja teoiltaan Suomen toisten heimojen tasalle. Ja he kohoavatkin. Sillä he uskovat voittoonsa, sillä heidän sydämessään palaa suomalainen mieli, vaikka elämä on paljon vierasta heidän taipaleelleen kylvänyt. Avustakoon muu Suomi tätä kallisarvoista työtä kaikin voimin. Ojentakoon se auttavan, tukevan käden. Uhratkoon jotain rajan valistustyön hyväksi. Se uhras tuo siunatuimman sadon.

Rajaseudun historian tärkeimmiksi päiviksi muodostuvat kesäkuun 23, 24, 25 ja 26 päivät 1910. Laulun ja soiton juhlaa, suomalaisen kansallishengen herätyksen juhlaa vietetään rajalla. Kutsutaan koko Suomea kisoihin. Innostutaan ja innostutetaan uskomaan oman päivän saapuvan. Sytytetään hiiltyviä nuotioita, sammuneita sydämiä. Viritetään virsi toivosta, laulu koittavasta keväästä kohotetaan.

Tervetuloa näihin kisoihin, kannaksella suomalaisia henkeä herättämään, sydämiä Suomelle sytyttämään!

Englannin suuret maanomistajat.

Englannin kansa on äskettäin saanut ilmaista, hyväksyykö se vai eikö sen menettelytavan, jota vapamielinen hallitus on ehdottanut noudatettavaksi suuriin maanomistajiin nähden. Harvoin ovat yleiset parlamenttivaalit olleet nykyisiä tärkeämmät. Jos voitto joutuu edistysmielisille puolueille, lienee vanhan feodaalisäädyn valta-asema saanut sitä ankarasti järkyttävän iskun.

Rikkaiden loordien komeat kartanot, nuo usein monen vuosisadan vanhat „hallit“ ja „housset“ suuremmoisine puistoineen, ovat jotensakin yleiseen tunnetut lukemattomien matkakertomuksien kautta, sillä tuskinpa voinee tarkoin kuvata ainoatakaan Englannin seutua ottamatta niitä huomioon. Vähemmän tunnettua on sitävastoin näiden maaruhtinainden maanomaisuuden todellinen laajuus, tiedetään vain, että melkoiset alat Englantia kuuluu rikkaille ylimyksille, jotka eivät niitä itse viljele, vaan vuokraavat hyvästä maksusta lukuisille pientilallisille, kaupungeille, kaisyhtiöille y. m. s. Jakakaamme tämä maanomaisuus selvyden vuoksi kahteen osaan: maaseutu- ja kaupunkialueisiin.

Suur-Britannian suurin maanomistaja on Sutherlandin herttua, jonka hallussa on 566,060 hehtaaria, m. m. melkein koko Sutherlandin maakunta, joka sijaitsee Skotlannin pohjoisosassa. Tämä alue tuottaa hänelle vuosittain yli 3¹/₂ miljoonaa markkaa. Hänen ohellaan Yhdistetyissä kuningaskunnissa on yli kaksikymmentä ylimystä, joista jokainen omistaa yli 40,000 heh-

taaria, ja useiden tulot nousevat paljon suuremmiksi kuin ensin mainitun, jonka maat yleensä ovat karuissa seuduissa. Niinpä kuuluu Buccleuchin herttualle yli 191,000 hehtaaria (tulot noin 5,475,000 mk.), Breadalbanen markiisille 182,000 ha (tulot lähes 1¹/₂ miljoonaa mk.), Richmondin ja Gordonin herttualle 119,000 ha (tulot noin 2 miljoonaa mk.), Devonshiren herttualle yli 82,000 ha, jotka tuottavat erinomaisen hyvin, yli 4¹/₂ miljoonaa, samoin kuin Northumberlandin herttuaan 77,665 ha (4,400,000 mk.).

Jos erotamme Englannin sisarmaistaan, niin huomaamme siellä 400 ylimyksen omistavan yhteensä 2,387,074 hehtaaria. Toisen luokan maanomistajia (alue yli 1,250 ha ja tuloja vähintään 75,000 mk.) on 1,288 henkilöä ja heidän hallussaan 3,540,707 ha. Suurtalalisiin saatamme vielä lukea kolmannen ryhmän, jonka 2,529 jäsenillä on 1,799,696 ha (kullakin vähintään 416 ha, jommoista aluetta esim. meillä pidettäisiin kerrassaan suuremmoisena). Kaiken kaikkiaan voi sanoa näiden maaylimysten omistavan 7,727,477 ha. Koska Englanti on pinta-alaltaan vain 14,375,000 ha:n laajuinen, kuuluu siis enemmän kuin puolet 4000 henkilölle, ja yksin päärit omistavat kuudennen osan. Irlannissa ja Skotlannissa ei suhde liene pienempi.

Mutta näiden maalaisruhtinainden tulot eivät merkitse sanottavia sen rinnalla, mitä suuret herrat saavat kaupungeissa omistamistaan alueista. Sutherlandin herttuakuntaan verrattuina Westminsterin herttuaan lontolaiset „tontit“, jotka sijaitsevat samannimisessä hienossa kaupunginosassa, tuntuvat peräti pikkuruisilta; ne tuottanevat kuitenkin omistajalleen vuosittain — noin 75 miljoonaa markkaa. Norfolkian herttua, jolle kuuluu melkoinen pala Strand-katua ympäristöineen, saa vuosittain vuokraa 37¹/₂ miljoonaa. Hänen naapurinsa, Bedfordin herttua, voi vaatimattoman, 35,000 ha:n suuruisen maatilansa tuloihin liittää 56 miljoonaa mk.; hänellä on näet myöskin kolme Lontoon pääkorttelia, m. m. se, jossa Covent Gardenin myymälät sijaitsevat. Loordi Northamptonin sanotaan tyytyvän 25 miljoonan markan vuokrasummaan, vaikka hänellä onkin alueensa maailmankaupungin keskustassa, kun taas Oxford-kadun valtias loordi Portman, kiskoo vuosittain 50 miljoonaa.

Miten nämä huimaavat summat ovat selitettävissä? Lontoo on suunnattoman rikas, ja Englannin maanvuokralaki myöntää 99 vuoden pituisen vuokra-ajan, jonka kuluttua kaikki, mikä alueelle on rakennettu, joutuu sen omistajalle. Saadakseen vuokrasopimuksen uudistetuksi talonomistajien on välistä pakko taipua mitä hävyttöimpiin lisämyönnytyksiin, joita ylhäisten loordien asiamiehet heille esittävät. Tässä muuan esimerkki. Maaliskuussa 1888 joutuivat loordi Portmanin Baker-kadun varrella omistaman alueen vuokrasopimukset uudistettaviksi. Vuokrain

korottaminen ja hyvitysmaksut, jotka vuokraisten täytyi suorittaa saadakseen sopimukset uudistetuiksi, tuottivat omistajalle sievoisen voion, kolmisenkymmentä miljoonaa markkaa. Lloyd George on raha-asian ministerin tilikirjoista saanut selville, että v. 1903 Westminsterin herttua teki yhtä hyvän „afäärin“ erään suuren kauppahuoneen, Goringen kustannuksella. Tämä ei voinut siirtyä toiseen paikkaan menettämättä melkoista osaa ostajistaan. Sen se sai kyllä tuta. Vuokra oli siihen asti ollut 8,750 mk. Lloyd Georgen mukaan — ja hänen tiedonantoiensa ei ole kumottu — herttua suostui uudistamaan vuokrasopimuksen ainoastaan seuraavilla ehdoilla: 1:o maasta oli vuosittain maksettava vuokraa 10,000 mk.; 2:o „asemasta“ lisävuokraa 30,000 mk.; 3:o kiinteistön lunastamiseksi suoritettava 1,250,000 mk.; 4:o sitouduttava käyttämään kiinteistön korjaamiseen 1,250,000 mk.

Tällaiset luvut ja paljastukset ovat tietysti olleet vapaamielisille vaalitaistelussa erinomaisia aseita, ja varmaankin ne ovat avanneet monen silmät havaitsemaan, että Lloyd Georgen verotusjärjestelmä on aivan luonnollinen ja oikeutettu. Mutta kymmenien miljoonain vuotuiset tulot tarjoavat myöskin omistajilleen tehokkaita aseita, ja kokemus on Englannissakin osoittanut, että se, jonka maa on, voi tarmokkaasti ja häikäilemättömästi menettelemällä laskea oman puolueensa vaakalaudalle useampia kuin oman äänensä. Epäilemättä tälläkin kertaa tuhannet niistä, jotka äskeisissä vaaleissa kannattivat lordien ehdokkaita, mieluummin olisivat antaneet äänensä niille, joiden ohjelmaan kuuluu kansanvaltaisten periaatteiden toteuttaminen verotus- ja maanomistuskysymyksissä.

Kansallis-Osake-Pankin pääjohtaja,
F. K. Nybom.

Kansallis-Osake-Pankki 20-vuotias.

1890^{8/2} 1910.

Mitä enemmän suomenmielisyyden ohjelmaa pyrittiin tarmokkaasti toteuttamaan, sitä selvemmin havaittiin, että huomio oli kohdistettava myöskin taloudelliselle alalle; yhä voimakkaammaksi kehityvä kansallistunto, samoin kuin kansallisten harrastusten etukin vaati vapautumaan aineellisestakin suhteesta vieraasta holhouksesta. Mutta perustaksi itsenäiselle taloudelliselle toiminnalle tarvittiin ennen kaikkea pankkiliike, jonka johto olisi suomenmielisten käsissä ja joka esimerkillään ja varoillaan edistäisi suomen kielen pyrkimistä oikeuksiinsa myöskin liike-elämässä.

Tämän ajatuksen esitti 80-luvun lopulla ensinnä julkisesti kolme nuorta miestä, asianajaja Lauri Kivekäs, lakitiedetten kandidaatti Otto Stenroth ja tohtori August Hjelt. Johtavissa piireissä epäiltiin sen toteuttamista, mutta pian kävi ilmi, että puolueessa oli kyllin sekä innostusta että varoja. Osakkeita merkittiin kilvan ympäri maata, ja ennen pitkää pankki saattoi aloittaa toimintansa 2^{1/2} miljoonan markan pääomalla. Helmik. 8 p:nä 1890 avattiin Helsingissä pääkonttori, ja vielä samana vuonna perustettiin haarakonttoreita niihin kaupunkiin, missä osakkeita oli enin merkitty, nim. Turkuun, Haminaan, Tampereelle, Viipuriin ja Ouluun. Ensimmäiseksi johtajaksi valittiin kauppias Otto Hjelt.

Niiden kahden vuosikymmenen kuluessa, jotka Kansallis-Osake-Pankki nyt on toiminut, se on saavuttanut menestyksen, joka meidän oloissamme liepee katsottava ennenkuulumattomaksi. Tosin se jo alkuaikoina joutui varomattoman luotonannon ja kovan liikepulan johdosta ankaraan kiirastuleen, mutta selvisi siitkin melkoisen lyhyessä ajassa. Häiriö aiheutti johtajan vaihdoksen, joka on katsottava sitäkin onnellisemmaksi, kun peräsimen haltijaksi nyt saatiin kokenut henkilö, maamme taitavimpia pankkimiehiä, herra F. K. Nybom, joka toukok. 1 p:stä 1892 on toiminut pankin pääjohtajana valppaasti ohjaten alustaan kaikkien karien ohi yhä väljemmille vesille ja suurille ulapoille.

Alkuperäinen 2^{1/2} miljoonan markan suuruinen pääoma on kasvanut 9 miljoonaksi, jonka ohessa vararahastossa on yli 8 miljoonaa. Ensimmäisenä vuonna oli kokonaisliike 221,747,000 mk., tuottaen voittoa 72,000 mk., joten osinkoa voitiin jakaa 2^{0/0}. Vuonna 1908 kokonaisliike nousi 3,692,787,000 markkaan, voitto 2,751,000 mk.:aan ja osinko 13^{1/2} prosentiksi. Viime vuoden liikevoitto on nähtävästi vieläkin suurempi, koska hallintoneuvosto on ehdottanut osinkoa jaettavaksi 15^{0/0}. Luonnollisesti tämä menestys on vaikuttanut kohottavasti myöskin osakkeitten hintaan; niistä onkin viime aikoina maksettu pörssihuutokaupoissa yli 300 prosenttia.

Pääkaupungissa pankki aloitti toimintansa Aleksanterinkadun 17:nnessä, mutta siirtyi jo 1892 tilapämpaan huoneustoon ostettuaan talon n:o 42 saman

Kansallis-Osake-Pankin nykyinen liiketalo.

kadun varrella. Liikkeen yhtämittainen kasvaminen teki kuitenkin ajan mittaan senkin suojat liian ahtaiksi, joten oli pakko oston kautta hankkia pankin omaksi viereinen talo, n:o 40, josta hiljattain on otettu käy-
töntöön melkoinen osa; siten on m. m. toimistosali saatu avarammaksi ja ajanmukaisemmaksi. — Myös-
kin maaseudulla pankin toiminta on suunnattomasti laajentunut ja kasvanut. Haarakonttoreita on nyky-
ään 35, m. m. useissa suurissa maalaisyhteiskunnissa, ja uusia perustettane lähimmässä tulevaisuudessa.

Mahdotonta on tarkoin arvostella, kuinka suu-
ressa määrin Kansallis-Osake-Pankki on osaltaan edistänyt suomenmielisyyden aatteiden toteuttamista, samalla kuin se on muodostunut erittäin merkittävaksi tekijäksi maamme taloudellisessa elämässä. Mutta tyytyväisinä voivat sen perustajat ja johtajat katsella saavutettua tulosta, joka tälle yritykselle ennustaa suuremmoista tulevaisuutta.

Ikivanhoja puita.

Ateenassa on muuan oliivipuu, jonka perinnäis-
taru kertoo olevan peräisin Platon ajoilta. Eräs ranskalainen lehti julkaisi äskettäin kuvia kahdesta toisesta ikivanhasta puusta. Toinen, nimeltään Hipokrateen puu, sijaitsee Cos-saarella, ja sen ikä on arvosteltu 2,500 vuodeksi; raihnaisesta muodostaan päättäen se lieneekin jo nähnyt monta vuosisataa. Viisi sataa vuotta nuoremmaksi arvellaan erästä oliiviryhmää, joka on tavattu Tunisissa. Loordi Salisburyn puistossa kuuluu olevan tammi, joka lienee istutettu Vilhem Välloittajan aikana (11:nnessä vuosisadalla), Boulognen metsässä lähellä Pariisia toinen Frans I:n ajoilta. Hildesheimissä, Keski-Saksassa, näytetään suunnatonta tuhannen vuoden vanhaa ruusupensasta. Tietenkin on hyvin vaikeata määrätä tarkalleen puiden ikää, varsinkin kun ei ole sahattu poikki runkoa, jonka renkaista, voi tehdä johtopäätöksiä. Mutta koskapa kerran Amerikassa on tavattu varmasti 2,300 vuoden ikäisiä vellingtonia-jättiläisiä, lienee myöskin yllämainittujen puuvanhuksien korkea ikä pidettävä mahdollisena, joskaan ei todistettuna.

Automobiilien lukumäärä Englannissa.

Viime syyskuussa Englannissa näkyy olleen 183,773 automobiili-ajoneuvoa, nim. 84,840 yksityisautomobiilia, 15,181 kuorma-automobiilia, 8,752 vuokra-automobiilia ja 75,000 moottoripyörää. Lukumäärä on vasta 1908 lisääntynyt 30,000:lla. — Ranska on melkoisesti jälessä, siellä kun on vain 42,707 yksityisautomobiilia.

„Amerikan lippu pohjoisnavalla.“

Tohtori Cookin pystyttämä lippu.

Kapteeni Pearyn pystyttämä lippu.

Kuten lukijamme muistavat, palasi viime vuonna jokseenkin samaan aikaan kaksi amerikkalaista pohjoisnapamatkoiltaan, molemmat väittäen käyneensä navalla. Sen jälkeen on näitten väitteitten johdosta käyty ankaraa taistelua ja tutkintoa, joissa Peary näyttää päässeen voittajaksi.

Hauskuuden vuoksi esitämme tässä rinnakkain heidän itse ottamansa kuvat navasta. Cookin ottama

kuva julkaistiin jo varemmin Helsingin Kaiussa. Näinä päivinä on Pearyn kuva ollut ulkomaitten lehdissä. Cookin käyntiä pohjoisnavalla näytään nykyisin varsin yleisesti epäiltävän, vaikka puoltajia vielä on hänelläkin.

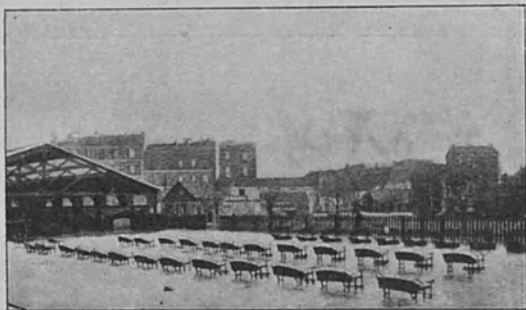
Tuiva Pariisissa.

Lauttaliikennettä kadulla, jossa vesi ulottuu talojen ensi kerroksiin.

Näköala Pont-neuf sillalta.

Uponneita kuormavankkureita. Näkyvissä vain ajan istuin.

Soittaja.

Viulu-Villen käyrä vinhaan keikkuu,
sormet juoksee pitkin kielilöitä.
Vierryt on jo päiviä ja öitä —
Villen viulu yhä tanssiin kutsuu näissä
rikkaan Raijan-Marin komioissa häissä.

Karkeloihin huimimmatkin uupuu —
Villen sormi vikkelmämin elää.
Mutta piru viulussa kai helää
kiusoitellen: »veivät, herjat, armaan sulta,
toisen, toisen oma on jo Mari-kulta!»

Ville silmät sulkee, tahdin kiihtää,
polska vimmaisena kirpoo, hilkkaa.
Mutta piru säveleissä pilkkaa:
»toinen Marin koppas! Elä, raukka, nuhki
— tempaa puukko, kiroo, vedä suonet puhki!»

Lukijamme lienevät sanomalehdistä seuranneet sitä suunnatonta tulvaa, jonka Seine-virran kohoaminen on synnyttänyt Pariisissa ja varsinkin muutamissa sen esikaupungeissa. Kolmeenkymmeneen vuoteen ei vesi liene ollut niin korkealla kuin nykyään, ja tavattomia vahinkoja se on jo saanut aikaan. Pelättiinpä jo syntyvän juomavedenkin puutteen, kun suodatuslaitos uhkasi joutua veden alle. Viimeisten tiedonantojen mukaan lienee suurin vaara jo ohitse.

Ville paiskaa viulun säpäleiksi,
ääneen itkein ulos yöhön hyökkää —
Myrtit murhein Marin päässä nyökkää:
»poikaparka! Onnen ryösti sulta toinen
eihän talon vävypojaks kelpaa loinen . . .»

Leo Manner.

Akkiä katkasi kuolema v. k. 23 p:nä tohtori Oskar Adolf Hainarin elämän, iskien syvän jäljen tiedemiestemme riveihin. Tri Hainari oli syntynyt 1854 ja toimi vuodesta 1882 koulualalla, ensin Sortavalassa ja Jyväskylässä, lopuksi Helsingissä, v:sta 1908 alkaen suomalaisen normaalilyseon lehtorina. Historiallisena kirjailijana hän oli maamme ensimmäisiä ja hänen v. 1898 ilmestynyt Suomen keskiajan historiansa on luettava historiantutkimuksemme merkkiteoksiin. Lopettamatta jäi häneltä nyt laeva esitys 16-sataluvun vaiheista.

Erityisellä lämmöllä tri H. harrasti syntymäseutunsa Itä-Karjalan valistuspyrintöjen edistämistä, ollen m. m. varapuheenjohtajana Vianan karjalaisten liitossa ja jäsenenä hallituksen v. 1907 asettamassa Karjalan komiteassa. Viipurin itäistä vaalipiiriä hän on edustanut jo kaksilla valtiopäivillä ja oli siellä nytkin vanhan suomalaisen puolueen ehdokkaana.

Propsit.

On varmaan koko joukko kaupunkilaisia, jotka todellisuudessa eivät tiedä, mitä propsit ovat. He lukevat kyllä lehdistä silloin tällöin propsien viennistä ja uusista asetuksista propsien viennin ehkäisemiseksi j. n. e. Luulenpa, että moni kaupunkissikkakin, kun hän syyttää propsin, s. o. Rettigin Beirutskin, todellisuudessa tietää propsista hyvin vähän. Luokaamme sen vuoksi propseihin pieni silmäys, joka on hyvin vähän teoreettinen ja enimmäkseen vain kuvausta propsien valmistuksesta ja kaupasta.

Pitkin Suomen rannikkoja alkoivat jo kymmeniä vuosia sitten tukkimetsät arveluttavasti ohentua sekä lukuunsa että asianomaisten puiden paksuuteen nähden. Maanomistajat olivat myyneet, usein polkuhinnasta, metsänsä sahayhtiöille, ja rahat olivat menneet melkein aina samaa tietä kuin tulleetkin. Ainoa muisto metsänmyynnistä oli muisto rahan makeudesta, kun sitä vielä oli kirstussa. Nyt oli metsä jo hakattu tarkoin »seitsentuumaan», ja siis oli myös-

Propseja satamassa.

Propseipuita joessa.

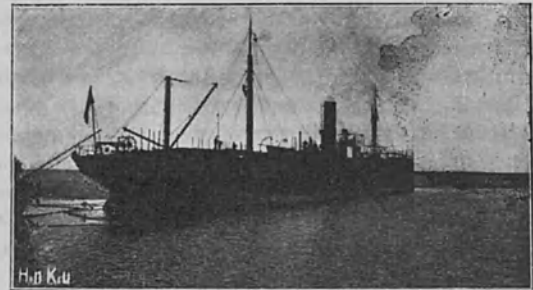
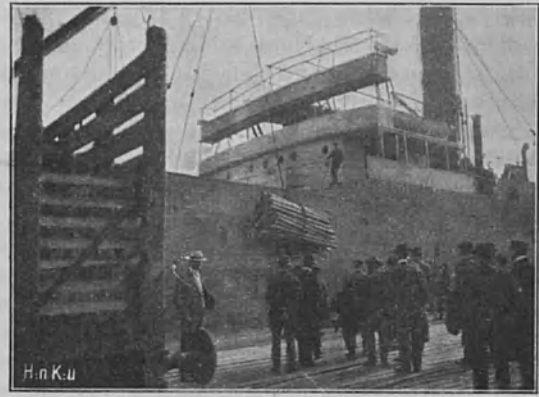

Propsilaiiva satamassa.

kin metsän myyminen ja siitä johtuva rahantulo ehtynyt. Rahaa olisi niin hauska saada, mutta mistä sitä ottaa?

Silloin ilmestyi maanomistajille uusi tulolähde, n. s. propsipomo tuli tupaan ja teki kontrahdit jäljellä olevista pienistä puista, s. o. hän osti propseiksi kaikki loput havupuut, jotka olivat kahta ja puolta »engelskan» tuumaa paksimmat. Kaupaf tehtiin alkuaikoina »summassa», aivan samoin kuin metsänmyynnin lapsuusvuosina ja kauvan myöhemminkin. Sitten alettiin tehdä kauppoja niinkin, että maamies »teki» itse propsit, s. o. kaatoi puut, kuori ne, sahasi keskimäärin noin sylen pituisiksi paloiksi ja veti hevosella lähimpään lastauspaikkaan. Tämä kaupanteko oli propsipomoille yhtä edullinen kuin »summassa» metsää ostettaessa. Mutta sitten alkoi maanomistaja huomata, että hän harvoin osasi laskea oikein teko- ja vedätyskustannukset, sillä useimmiten kävi niin, että puista ei tullut mitään hintaa, ja hän sai maksun ainoastaan työstään. Silloin oli propsimiesten pakko keksiä joku uusi ostotapa, ja se oli n. s. kantokauppa. Maamies myy nykyään

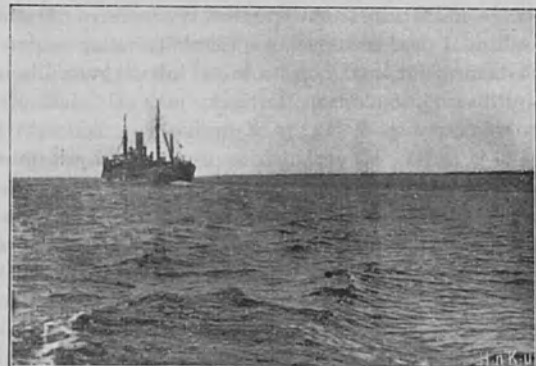
Propsinlastauspuuhia.

propsimetsän määrätystä sylhinnasta, joka lasketaan sitten, kun propsit on tehty, mittaamalla pinot joko metsässä, rannalla tai rautatienasemalla. Metsänomistajalla ei ole töiden kanssa muuta tekemistä kuin olla mukana silloin, kun pomo mittasauvoineen kulkee pinoja pitkin ja merkitsee mitat joko kirjaan tai höylätyn laudan päähän. Vielä mainittakoon, että mittana käytetään englannin syltä, joka on 6,016 kuutiometriä, sekä että kantorahaa maksetaan maassamme kahdesta kolmeen kymmeneen markkaan riippuen olosuhteista. Jos ketä huvittaa tietää, paljonko propseja lähtee esimerkiksi tynnyrialalta, pankoon muistiinsa, että »keskinkertaisesta» propsimetsästä, joka on tavallista pientä havumetsää, lähtee noin 3–6 syltä mainitulta alalta.

Pomo on siis tavalla tai toisella saanut metsänomistajan suostumaan kauppaan, ja sitten alkaa propsien teko. Olette luullut, että pitäjässänne ei ole monta outoa miestä, mutta siinä erehdytte. Kun metsätyöt alkavat, ilmestyy propsinikkareja kuin sieniä sateen jälkeen. Ja heitä on kirjava lauma, koddittomien kiertäjien suuri lauma, jossa on sekä hyvää että pahaa, sekä viisasta että typerää väkeä. On kunnan miehiä, jotka puute on ajanut koputtelemaan kirveellään metsien hiljaisuudessa, on miehiä, jotka tulevat vankilasta ja etsivät säikähtäneelle mielelleen rauhaa sydänmaassa. He asettuvat asumaan lähimpään mökkiin, jonka emäntä saa heille keittää kahvia viidestä pennistä kahdelta mukilta. Muutamat ovat talon ruuassa, tojsilla on mukanaan omat silakat, silavat ja leipä. Siellä he asustelevat sydän-

maalla kevättalven, kunnes uitot alkavat. Vaihteluksi käyvät joko kylän kauppialla syömässä vehnäleipää ja juomassa limunaatia tai lähettävät miehen kaupunkiin ostamaan pirtua. Ja sitten he joskus lauantai-illoin laittavat juomingit, joissa paljastuu salaperäisten olijain luonteet, ja metsä kaikuu ensin laulusta ja harmonikan soitosta ja sitten huudoista ja tappelusta.

Propsinikkareille maksetaan palkkaa sylikaupalla. Samoin kuin muillakin aloilla on heidänkin tulojansa lisännyt viime aikojen työväenliike. Suotuisissa oloissa maksetaan heille seitsemän markkaa syleltä, ja kun hyvä työmies voi tehdä puolitoistakin syltä päivässä, on heillä tavallisen hyvät tulot, joita he koettelevat lisätä pienillä metkuilla. Kun kerran palkkaa saadaan syleltä, on syli saatava niin harvaksi

Propsilaiva merellä.

kuin suinkin, johon tarkoitukseen talvisaikana menestyksellä käytetään lunta. Moni propsinteettäjä huomaa ikäväkseen, että kun hän keväällä mittaa lastauspaikalla propsejaan, niitä on 10 jopa 20 % vähemmän, kuin hän on arvellut. Propsit ovat todellakin »sulaneet». Mainittakoon näistä metsätöistä vielä, että ne aletaan syksyllä ja kestävät kevättälveen.

Kun propsinikkarit ovat tehneet pinot, tulee vedättäjien vuoro. Tavallisesti pitäjän pienet tilalliset ja torpparit ottavat sen urakalle. Palkkaa maksetaan nytkin syleltä ottamalla huomioon lisämaksut matkan pituuden vuoksi. Pitkin talvea kiertävät propsikuormat metsää ja tyhjentävät lastinsa joko meren tai joen rannalle tai lähimmälle rautatienasemalle. Jos propsit on tuotu hevosella merenrantaan, ei niiden kanssa enään ole muuta tehtävää kuin sorteerata ne ja luovuttaa ulkomaisille vastaanottajille, jotka sinisissä työpuvuissaan ja vieraine kasvonpiirteineen tekevät oudon vaikutuksen suomalaisen rahvaan keskuudessa. Joen rannoilta lykätään propsit veteen ja uitetaan väljemmille vesille, missä ne joko lastataan lotjiin merelle vietäväksi tai suoraan suunnattomiin laivoihin. Missä tulee edullisimmaksi käyttää rautatietä, siellä ne tietysti tavallisessa järjestyksessä pannaan menemään rahtitavarana, jolla tässä tapauksessa on oma huokea kuletusmaksunsa.

Ja nyt sananen itse propsikaupasta.

Kylän maakauppias ei tyydy niihin tuloihin, jotka hänellä on puodistaan, vaan uneksii suurista ulkomaankaupoista. Hän ei lainkaan epäile kykyään — usein tavataankin heissä tavattoman kyvykkäitä liikemiehiä — vaan käy rohkeasti asiaan käsiksi. Oetaan metsää, maksetaan käsirahaa jonkun verran ja tiedustellaan ulkomaisten liikkeiden asiamieheltä, paljonko propseista maksetaan. Hän saapuu paikkakunnalle, tiedustelee oloja ja antaa runsaat punnat »etumaksuna» maakauppiaille. Nyt on tällä rahoja palkata propsinikkareita, ja yks kaks on kova hakkuu käymässä. Ulkomaalainen on maksanut hyvän hinnan ja maakauppias on varma voitostaan. Tulee kevät ja propsit on saatu suurimmaksi osaksi lastauspaikkaan. Sitten tulevat ne sinipukuiset ulkomaan asiamiesten vastaanottajat ja alkavat tarkastaa tavaraa. Nyt riippuu kaikki siitä, ovatko propsien hinnat edelleen kohonneet ulkomailla. Jos niin on asianlaita, käy kaikki mainiosti. Tavarat hyväksytään ja maksetaan, ja kauppias on tyytyväinen. Mutta jos hinnat ovat laskeneet, on asianlaita vallan toinen. Vastaanottajat »raakkaavat», laivat tulevat harmillisen sääntillisesti noutamaan lastiaan, joka ei vielä ole kaikki lastauspaikalla, ja kauppias saa ikävyyksiä sieltä ja täältä. Höyrylaivat vaativat tavallisesti noin 1,000 markkaa päivässä odotusrahaa, raakattujen tavaroiden sortteeraaminen maksaa rahaa, lukuunottamatta suurta tappiota itse raakkauksesta. Harmia ja vaan harmia, ja kun kauppias sitten laskee, mitä hän on ansainnut, huomaa hän kauhukseen menettäneensä hirvittäviä summia, jotka on voitettava takaisin jatkamalla liikettä. Mutta usein ei siitäkään tule mitään, sillä vanhat tappiot ovat tehneet ase-

man sellaiseksi, että sitä ei edes seitsemän lihavaa vuotta voi saada hyväksi. Näin ei tietenkään käy aina, sillä joukossa on todella etevii kauppiaita, jotka voivat ottaa kaikki asianhaarat huomioon ja ansaitsevat hyvin; mutta liian usein luottavat kauppiat vaillinaisiin ammattitietoihinsa. On olemassa myöskin todellisia suuria, hyvin johdettuja propsiyhtiöitä, jotka ovat toistaiseksi toimineet menestyksellisesti. Seuraavan vuoden propsikaupat tehdään elokuulla, jolloin hinnoitukset tulevat tunnetuiksi. Jos hinnat silloin ovat hyvin lupaavat, erehtyvät monet luottamalla liian paljon niiden pysyvyyteen ja teettävät liikaa propseja; sen ulkomaalaiset heti asiamiestensä kautta vainuavat ja laskevat hintoja. On hyvin tavallista, että ne propsivuodet, joista elokuulla ensin toivotaan, tulevat kaikkein kurjimmiksi.

Vilkastuminen maailman markkinoilla huomataan hyvin pian propsien hinnoista, sillä kun propseja paitsi paperin valmistukseen, johon käytetään pääasiassa kuusipuusta saadut, tarvitaan kivihiili- ja kaivoskokeina, on luonnollista, että teollisuuden elpymisen merkinä on lisääntyvä propsien tarve. Ammattimiehet sanovat, että kaivoksissa ei voi käyttää muuta kuin havupropseja, sillä ne ovat vahvimmat ja antavat äännähteleviä varoitusmerkkejä, jos tukeet eivät ole kyllin vahvat. Rautakiskoja voidaan myöskin käyttää tähän tarkoitukseen, mutta ne eivät kannata, ennenkuin propsien hinta on niin korkealla, että syleltä maksetaan Suomessa 100 markkaa. Tämä tuskin tulee tapahtumaan läheisessä tulevaisuudessa, sillä Venäjältä on alettu viedä propseja, joita ulkomaalaiset saavat erittäin huokeasta hinnasta.

Mitä sitten lopulta tulee propsivalmistukseen metsänhoidon kannalta katsottuna, on sitä tavallisen maallikon mahdoton arvostella. Luulisi kuitenkin, että propsien valmistusta etenkin sisämaassa, jossa metsänomistaja saa hyvin vähän hintaa puilleen, olisi lainsäädännön kautta vähennettävä. Mitä rannikkoseutuihin tulee, voi sattua, että propseista maksetaan enemmän, kuin saisi metsästä sahayhtiöiltä. Toivottavaa olisi kuitenkin, että kaikki tavara jalostettaisiin niin paljon kuin suinkin, ennenkuin se viedään maasta pois. Ehkäpä joskus toteutuu allekirjoittaneen salainen unelma Suomesta Europan puuseppä- ja paperitavaroiden aittana.

J u h o K o r p i.

Kotiin palanneet siirtolaiset.

Seuraava, erästä amerikkalaisesta aikakauskirjasta mukailtu kyhäelmä kuvanee mieltäkiinnittävästi amerikkalaisen käsitystä siirtolaisuudesta, varsinkin kotiin palanneista siirtolaisista.

Kirjoittaja on monet vuodet tarkasti seurannut länteen päin suuntautuvaa siirtolaisuutta ja tutkinut sen vaikutuksia Amerikan taloudelliseen, yhteiskunnalliseen ja valtiolliseen elämään nähden. Hän on aina huomannut, että tämän tuntemattoman ihmispaljouden herättämä pelko on pian väistynyt suuremmassa tai vähemmässä määrin selvänäköisen harrastuksen tieltä. Etupäässä ajatellaan, missä määrin nuo suuret, vieraat ainekset sulautuvat omaan kansaan. Mitä kehittymättömämpää ne ovat, sitä helpommaksi muodostuu amerikkalaisten tehtävä.

Varmasti voi sanoa, lausuu kirjoittaja, ettei viimeisten 15—20 vuoden siirtolaisuus ole ensinkään huomattavassa määrässä vaikuttanut yhteiskunnalliseen elämäämme. Eipä edes suurkaupunkiemme kosmopoliittinen luonnekaan johdu niin paljon niiden satoihin tuhansiin nousevaan siirtolaisväestöstä, kuin eurooppalaisen elämän vaikutuksesta niihin suuriin amerikkalaisjoukkoihin, jotka melkein vuosittain tekevät huvimatkan vanhaan maailmaan.

Sitävastoin ovat amerikkalaiset vaikuttaneet huomattavasti siirtolaisten alempiin luokkiin. Koska v. 1907 lähes 800,000 näistä palasi Eurooppaan, heräsi mieltäkiinnittävä kysymys, kuinka paljon ja millä tavalla he vaikuttaisivat puolestaan kotipuolensa oloihin.

Muutamat niistä, jotka tutkivat tätä taloudellisen ahdinkoajan aiheuttamaa omituista ilmiötä, tyytyivät laskemaan, kuinka suuret summat rahaa äkkiä joutui pois Amerikan markkinoilta. Tämän kirjoittaja on seurannut tuota itään päin kääntynyttä virtausta. Hän on tahtonut saada selville, minkä vaikutuksen alaiseksi varsinkin Itä-Europan maaseutu joutui, kun sinne äkkiä tulvi ihmisiä, jotka olivat viettäneet vuosikautia heidän entisestä elämästään melkoisesti eroavissa olosuhteissa.

Tämä kysymys saattoi hänet matkustamaan meren yli. Kaikkein ensimmäiseksi hän huomasi sen, ettei Napolin ja Varsovan välillä ollut juuri ainoatakaan kaupunkia tai kylää, jonne ei ollut palannut suurempia tai pienempiä siirtolaisjoukkoja. Sen havainnon voi tehdä pian, sillä kaikkialla ilmeni selvä ero kotiinpalanneiden siirtolaisten ja kotolaisten välillä. Selvimmin tämä osoittautui siellä, missä sivistystaso oli alhaisin ja valtio sekä kirkko ovat tehneet vähimmin rahvaan hyväksi.

Toinen huomattava ilmiö, jonka kuitenkin voi helposti selittää, oli seuraava: kotiinpalan-

nut siirtolainen koettaa tarkoituksella tuoda ilmi tämän eron. Hän tekee voitavansa ollakseen käytökseltään ja ulkoasultaan amerikkalaisen kaltainen, vaikkei hän Yhdysvalloissa olisikaan joutunut tekemisiin muiden kuin maanmiestensä kanssa. Miehet käyttävät ylepydellä merentakaisia vaatteita, m. m. kenkiä ja kiiltokauluksia. »Kengistä heidät tunnette», soveltuu hyvin ohjeeksi tässä suhteessa. Voi kyllä valittaa Europan talonpoikauselämän sen kautta menettävän viehättävyydestään; mutta heidän amerikkalaisilla puvuillaan on suuri eettillinen merkitys.

Puolan talonpoika on kotioloissaan Europan uneliaimpia työmiehiä. Kesät talvet hän käyttää lampaannahkanuttuaan, käy suurimman osan vuotta avojaloin ja vetää talveksi esille kömpelöt, raskaat saappaansa. Nämä vaatteet soveltuvat hänen mielialaansa; ne ovat raskaita, huokeita, niitä ei tarvitse vaihtaa eikä usein uusiakaan. Amerikkalainen puku, jota hän käyttää Atlannin takaa palattuun, on hänen luonteessaan tapahtuneen muutoksen vertauskuva. Se merkitsee uutta elintaso, samoin kuin uutta työtasoa.

Amerikassa puolalainen talonpoika on menettänyt alkuperäisen hitautensa. Jo matka on herättänyt hänet uneliaisuudesta. Amerikan vauhdikas teollisuuselämä, työnjohtajan suuret vaatimukset ja kova kilpailu ovat muutamassa vuodessa muuttaneet hänen luonteensa.

Slaavilaiset ja latinalaiset kansat ovat taipuvaisia viettämään mukavaa elämää. Siirtolaisuus on osoittanut kykenevänsä vaikuttamaan niihin pysyväisesti, sillä kotiin palanneet siirtolaiset ovat esimerkkinä ympäristölleen. Moni tilanomistaja ja tehtailija on kerstonut tämän kirjoittajalle, että amerikkalaiset ovat opettaneet heidän työmiehensä ahkeriksi ja antaneet näitten ajatuksille vauhtia. Melkein kaikilla työn aloilla ovat palkat kohonneet 60 prosentilla, ja samalla on työmiesten kelpoisuus kasvanut vastaavassa määrässä ja selvimmin siellä, missä työskentelee eniten kotiin palanneita siirtolaisia.

Ennen Amerikanliikkeen alkamista olivat sekä Unkarin että Puolan slaavilaiset talonpojat menettämässä maansa ja taantuivat yhteiskunnallisesti ja ruumiillisesti. Velttous ja juomahimo syöksi heidät koronkiskurien valtaan ja he vajosivat maattomien suureen luokkaan. Heidän toimeentulonsa riippui satunnaisista työnansioista.

Kotiin palanneet siirtolaiset rupesivat ostamaan maata, jonka suurtilalliset usein olivat pakotetut myymään, koska työpalkat olivat suunnattomasti kohonneet eikä työvoimia ollut riittävästi saatavissa. Neljän vuoden kuluessa (1899—1903) karttui muutamissa piirikunnissa talonpoikien omistama maa 418 0/0. Itävalta-Unkarin ja Venäjän Puolan siirtolaisseuduilla

nousi lisäys neljässä vuodessa melkein uskomattomasti — 175 0/0. Kolmessa Venäjän Puolan piirikunnassa talonpojat ostivat näinä neljänä vuonna 8,884 hehtaaria viljeltyä maata. Luonnollisesti tämä ei merkitse vain sitä, että Amerikasta oli tuotu rahaa kotiin, vaan myöskin sitä, että kotiin jääneet talonpojat olivat tulleet yritteliäämmiksi, joskaan ei aina kohutuullisemmiksi ja säästäväisemmiksi. Eräs pieni unkarilainen kylä, josta vain muutamat olivat siirtyneet Amerikkaan ja jonne sitte jokunen perhe oli palannut takaisin, on tämän uuden taloudellisen vaikuttimen kohottamana ostanut sen maan, jossa nykyisten asukkaiden esi-isät olivat raataneet orjina ja he itse työskennelleet elonkorjuun aikana yhden markan päiväpalkalla. Päivätyöläiset ostivat koko kartanon, yksinpä linnankin, ja omistavat nyt erään Unkarin parhaimpia maataloja. Ja kiinnitys, joka ostettaessa oli otettava, saa heidät uurasamaan enemmän kuin koskaan ennen.

Kaikkiällä siirtolaisalueilla iloitsevat kauppiat tällaisista muutoksista. Heidän varastonsa on nyt varustettu monellaisilla uusilla tavaroilla, sillä talonpoika haluaa parasta, mitä markkinoilla on, usein kyllä hyödyttömiä ylellisyystavaroitakin. Mutta samapa se, jos hän tahtookin käyttää rahojaan muuhunkin kuin välttämättömimpien tarpeiden tyydyttämiseen. Pääasia on se, että hän haluaa saada rahaa käsiinsä, ja se merkitsee työtä. Rotuna slaavilaiset eivät tarvitse muuta tuloa lakseen yhteiskunnallisessa ja valtiollisessa suhteessa pelastetuksi.

Suuri eettinen merkitys on sillä kullalla, jonka kotiin palaavat siirtolaiset tuovat mukanaan — ei vaan taskuihinsa, vaan hampaisaankin. Kirjoittaja lausuu: En ole koskaan ymmärtänyt täysin hammaslääkärin yhteiskunnallista ja eettistä merkitystä, ennenkuin näin sen eron, mikä vallitsee Amerikasta palanneiden siirtolaisten, varsinkin naisten, ja kotolaisten välillä. Siirtolaisnainen on huomannut, että hampaisiin käytetty kulta pitää ihmisen nuorena ja suojelee viehättävyyttä. Amerikkalaiset perheenemännät tietävät hyvin, kuinka halukkaita heidän muukalaiset palvelijattarensa ovat uhraamaan ansionsa hammaslääkärin alttarille. Hammasharja ja hammassauhe ovat nyt joutuneet käytäntöön laajoilla seuduilla, missä ne eivät ole tähän asti saaneet harjoittaa siunauksellista tointa.

Kotiin palanneen siirtolaisen tuntee helposti kengistään ja kullalla täytetyistä hampaistaan. Hänen asuntonsa huomaa helposti siitä, että se on yöt ja päivät avoinna raittiille tuulille. Kenties vielä tärkeämpi kuin amerikkalainen taloudellinen »avoimen oven» politiikka on amerikkalainen fysiologinen »avoimen akun» oppi.

Usein voi kotiin palanneissa siirtolaisissa havaita siveellisen tunteen terottuneen, varsinkin

kin henkilöissä, jotka ovat olleet tekemisissä kehittyneemmän amerikkalaisen käsityöläisluokan kanssa. Siirtolainen kohtelee vaimoaan paljon paremmin kuin kotinurkissa elänyt talonpoika, selitti eräs unkarilainen pappi. Kirjoittaja keskusteli kerran eräiden talonpoikien kanssa ja jutteli heille amerikkalaisen miehen ja vaimon keskinäisestä suhteesta. Muuan kuulijoista kertoi vastaukseksi rivon jutun osoittaakseen, mitä hän ajatteli naisesta. Silloin tapahtui kummaa. Eräs siirtolainen punastui ja selitti: »Älkää välittäkö hänestä. Hän on pahasuinen, mutta hänellä voi silti olla puhdas sydän.» Punastunut mies oli asunut useita vuosia — Pittsburgissa.

Mikäli kirjoittaja tutkimuksistaan voi päätää, arvelee hän siirtolaisuuden sekä eettisesti että aineellisesti olleen erittäin merkityksellisen niihin kolmeen maahan, nim. Italiaan, Itävalta-Unkariin ja Venäjään nähden, joihin hän on huomionsa kohdistanut. Se on johtanut pois huonoja työmiehiä ja palauttanut osan kykenevämpinä. Se on kohottanut talonpoikaisluokan asemaan, jota se ei muuten olisi voinut saavuttaa, ei edes vallankumouksenkaan kautta. Se on kehittänyt laiminlyötyjä kansanjoukkoja, nostanut ne korkeammalle elintasolle ja kylvänyt niihin uusia ja hedelmällisiä ihanteita.

Arvid Berner.

Uutteran ja kyvykkään johtohenkilön menettivät maamme valtionrautatiet liikennetirehtööri Arvid Bernerissä, joka t. k. 8 p:nä vaipui 57 vuoden ikäisenä kuolemaan uneen. Rautatien palvelukseen hän astui v. 1873 ja toimi vuosina 1876—1891 asemapäällikkönä, viimeksi Helsingissä. Hoidettuaan jonkun aikaa liikennetirehtöörin apulaisen virkaa Helsingin—Hämeenlinnan—Pietarin rautatien läntisessä piirissä, hän nimitettiin 1891 virkaan vakinaisesti ja viisi vuotta myöhemmin liikennetirehtööriksi. Vastuunalaisen työnsä hän on suorittanut suurella taidolla ja tarmolla, pitäen yllä mallikelpoista järjestystä toimintapiirissään ja samalla nauttien osaston lukuisan henkilökunnan luottamusta ja kunnioitusta.

Ylhäinen nainen v. 1779.

Uuden ajan koittoa, v. 1794.

Muoti 19:nnellä vuosisadalla.

Vapaus, tasa-arvoisuus ja veljeys, Ranskan vallankumouksen suuri fraasi, löi leimansa myöskin vaatekukseen. Kansanvaltaisuuden voitollinen aate mursi maahan ne aitaukset, jotka puvun erillaisuus oli rakentanut ylhäisen ja alhaisen, vanhan ja nuoren, rikkaan ja köyhän välille. Siitä pitäen me pukeudumme kaikki samalla tapaa, koko sivistynyt maailma käyttää samaa kuosia.

On varsin kummallista, että meidän aikamme, jolloin yksilön oikeus olla oma itsensä ja elää omaa elämäänsä on melkein pyhäksi julistettu, kieltää häneltä vapauden ilmaista yksilöllisyytensä ulkonaisesti. Mutta juuri tällä alalla muoti määrää molemmille sukupuolille varsin ahtaat rajat. Vanhat ja nuoret, rikkaat ja köyhät, maultaan kehittyneet ja kehittymättömät henkilöt eroavat ulkoasultaan vain aineksien ja kuosin vivahtuksiin nähden.

Aivan toisin oli laita 18:nnellä vuosisadalla. Näitä asioita tarkastellessaan huomaa, että Ranskan vallankumous, joka käänsi nurin kaikki sosiaaliset olosuhteet, toi mukanaan uusia aatteita myöskin vaatetus-kysymyksen alalla. Tosin pukureformiliike sai alkunsa jo ennen vuotta 1789, sen aloitti Rousseau ja hänen pyrkimyksensä luontoon. Tavat olivat ajan mittaan muodostuneet sietämättömän pakon määräämiksi. Vapaudenhalu ilmeni ensinnä siinä, että ruvettiin vastustamaan raskasta ja epämiellyttävää vaate-tetusta. Vallankumous alkoi kapinoimalla virallista hoviasua vastaan.

Porvarillinen englantilainen puku tunkeutuu Ka-naalin ylitse ja valloittaa mannermaan kolmen suu-

Kapeuden ihanne, v 1810.

Pariisitar, v. 1812.

ren etunsa avulla: se oli mukava, kuosiltaan yksinkertainen ja valmistettu sopivista aineksista. Eroavaisuus vanhan ja uuden välillä ilmenee ensinnä enemmän aineksissa kuin kuosissa: villa vie voiton silkistä, tummat värit vaaleista.

Tämä ei näytä itsessään niin tärkeältä. Mutta sitten ne, jotka käyttivät uutta pukua, lakkasivat jauhottamasta tukkaansa ja vetivät matalien kenkien asemasta jalkoihinsa pitkävartiset saappaat. Se teki uuden muodin kapinaksi olevaista vastaan. Ken antaa tukkansa hulmuta tuulessa ja käy päivänpaistetta ja sadetta sietävässä asussa, hän voi myöskin käyttäytyä toisin kuin se, joka on puettu vaaleaan silkkiin ja kirjaviin silkisukkiin ja käherretyn, jauhotetun tukkansa tähden pelkää jokaista tuulenpuuskaa. Eniten harmitti vanhaa väkeä silloisen nuorison — sillä luonnollisesti omaksuivat nuoret ensinnä uuden muodin — huolimaton käytöstapa. Ja kun rohkeimmat sitten pukeutuivat pitkiin housuihin, silloin vanhat joutuvat suunniltaan ja huusivat poliisia, kuten he aina tekevät uutta vastaan taistellessaan.

Valitettiin alhaisentyisen miehen puvun ohessa myöskin hänen tapainsa tunkeutuvan ylhäisön salonkeihin, ja kun ei järkisyillä päästy minnekään, turvauduttiin järjestyksensä apuun. Preussissa kiellettiin v. 1798 virkamiehiä käyttämästä pitkiä housuja ja palmikko ja jauhotettu tukka tehtiin pakolliseksi. Samana vuonna määräsi Venäjän keisari Paavali, että hänen alamaistensa oli pukeuduttava v:n 1775 muodin mukaan. Hessen-Kasselien maakreivi ryhtyi räikeään keinoon tehdäkseen uuden tavan mahdottomaksi: hän puetti kuritushuonevangit, jotka saivat kahlehdittuina kulkea kaupungin ka-

duilla, ja kehruhuoneen naiset uusimman pariisilaisuuden mukaan. Mutta ei siinä auttanut mikään, eivät kiellot eikä ivakaan. Ja kun Preussin kuningas Fredrik Vilhelm III esiintyi julkisesti pitkät housuyllään, täytyi hänen hallituksensa luopua taistelusta.

Liioittelematta voi sanoa, että nykyaikaisen miehen puku on pääpiirteissään valmis jo 1800:n seutuvilla. Englantilaisen urheilijan »riding-coatista» oli tullut ranskalainen redingote. Se erosi varemman hännystakista leveiden liepeidensä ja korkeamman kauluksensa puolesta. Pitkät liivit olivat lyhentyneet. Mutta valitettavasti oli polvihousujen sijaan tullut pitkät housut.

Heti kun uusi muoti oli muodostunut, se sai myöskin ihanteensa. Tämä oli Georges Bryan Brummel, mies, joka persoonallisuudellaan hallitsi aivan rajatonta englantilaista seuraelämää vuodesta 1799 vuoteen 1814.

Vanhan sukupolven ihanteena oli ollut moninaisuus ja komeus; Brummel sitävastoin julisti, että sen, joka halusi olla hyvin puettu, täytyi koettaa olla herättämättä huomiota. Todellinen hienous ilmeni näennäisenä huolimattomuutena. Oli osattava esiintyä hienoissa vaatteissa tuomatta sitä itsetietoisesti ilmi.

Brummelista tuli koko seuraavan vuosisadan esikuva. Hän on myöskin syyppä siihen, että miesten puvut ovat melkein kokonaan kadottaneet heleät värinsä, hän kun suosi tummansinistä, tummanruskeata ja himmeänvihreätä. Brummel oli johtaja siinä sodassa, jota musta ja kirjava vuoden 1789 jälkeen kävivät keskenään ja jossa edellinen pääsi voitolle. Sodanjulistuksen aiheutti säätyylpeys kansalliskokouksen avajaisissa Versaillesissa 1789. Hovimarsalkka markiisi de Dreux-Brézé määräsi, että kolmannen säädyn oli pukeuduttava mustiin, jotta sen erottaisi kirjavaan silkkiin pukeutuneesta aatelistosta. Mutta Mirabeau osasi käyttää tätä loukkausta hyväkseen. Hän piti tulisen puheen vaateparressa ilmenevää säätyerotusta vastaan ja selitti, että kolmas sääty oli vast'edes käyttävä mustaa kunniapukunaan ja jättävä

Leveiden hihojen ajalta, v. 1830.

»Äkillinen sadeilma.»
Chamin irvikuva pönkkähameista.

silkkit ja koruompeleet, höyhenet ja nauhakkeet la-
keijain käytettäviksi! Niin kävikin. Napoleonin ei
onnistunut palauttaa vanhoja koreita pukuja. Muu-
tamin paikoin niitä tosin käytetään erinäisissä tilai-
suuksissa virkapukuina, mutta porvarillisesta elä-
mästä ne ovat kadonneet.

Miehen puku on 19:nnen vuosisadan kuluessa muut-
tunut monella tapaa, mutta pysynyt kuitenkin pääpiir-
teiltään entisellään. Se on tullut yhä mukavammaksi.
Noin 1850:n vaiheilta on pitkän takin ja redingote'n
ohella käytetty nuttua; liivit ja housut samasta kan-
kaasta ja samanvärisiä. Sanalla sanoen, nyt olemme
päässeet niin pitkälle, että mies voi pukeutua aikaa,
työtä ja ajatuksia tuhlaamatta.

Muodissamme saatamme nähdä oman aikamme
hengen, ainakin jossain määrin. Nykyaika tavoit-
telee kiihkeänä aineellista voittoa, useimmat miehet
välittävät viisi' muista asioista. Heistä on aivan sa-
mantekevää, minkälainen muoti on. Nykyiset mies-
ten muodit pilaavat ruumiin kauneuden; hienon
herran on nyt käytettävä takkia, joka tekee hartiat
kapeiksi ja lanteet leveiksi, siis luonnollisen, kauniin
vartalon vastakohdiksi.

Muoti huvitteleikse vaihtamalla miehen ja naisen
keskenään. Michelle se antaa muotoja, jotka eivät
kuulu hänen ruumiiseensa, ja naiselta se riistää kaikki
hänen vartalonsa ominaiset tuntomerkit. Eihän nai-
nen voi milloinkaan olla luonnostaan niin heikko,
kuin nykyinen muoti vaatii.

Naisten muodeista voi muitta mutkitta sanoa, ettei-
vät niiden lait suinkaan sovellu järjen ja tarkoituksen-
mukaisuuden vaatimuksiin. Taiteessa on eräs laki,
jota nimitetään muotokyllästykseksi. Tämän mukaan
muoti kohdistaa huomionsa milloin mihinkin ruu-
miinosaan suurentaen sen muotoja, kunnes on päästy
mahdottomuuden rajalle. Ja sitten se kääntyy jälleen
toiseen äärimmäisyyteen.

Niinpä näemme Dürerin aikuisista kuviista, että
silloin pidettiin pitkälle ulospäin työntyvää vatsaa
kauniina. Ja rokoko-ajan lopulla naiset saivat lan-
teiltaan niin tavattoman leveät hameet, ettei herra
voinut päästä johdettavaansa käsivarrenmittaa lähem-
mäksi. Hävitessään nämä mielettömät puvut eivät
vienneet kureliiviä mukanaan lääkäreiden varoituksista
ja taiteilijain kehotuksista huolimatta.

Sitten muoti kävi käsiksi naisten päähän. Siihen

kasattiin suunnattomat määrät hiuksia ja niiden päälle
kiinnitettiin jättiläishattu, johon sovitettiin nauhoja,
kukkia, höyheniä ja lintuja. Täydellä syyllä voi
sen ajan muotinaisesta sanoa, että hänellä oli kas-
vot keskellä ruumista.

Tähän leikkiin kyllästyneenä muoti kohdisti huo-
mionsa poveen. Ensin se kohotettiin korkealle nyö-
ritetyn kureliivin avulla, ja kun pian oli päästy mah-
dollisuuden äärimmälle rajalle, ruvettiin huiveilla
ja muilla apukeinoilla laajentamaan tätä ruumiin-
osaa niin, että kaikki naiset näyttivät potovan rauhas-
kasvainta. Kerrottiin, etteivät hienot englannittaret
voineet nähdä rintansa ylitse.

Nyt näyttivät kaikki mahdollisuudet tyhjentyneen,
ja muoti siirtyi siis heti toiseen äärimmäisyyteen.
Se lakkasi peittelemästä ja pettelemästä, se riisui nai-
selta kaikki jättäen vain paidan jällelle. Kun tapa
kohottaa vyötäröä korkealle tuli Englannista Pariisiin,
vainusivat ranskalaiset naiset siinä antiikkisia ainek-
sia, ja koska Pariisissa silloin haluttiin näyttää klas-
silliselta, omakuttiin uusi muoti riemuiten. Naiset
kehittivät sitä sopivaisuuden äärimmäisille rajoille
asti, koko puvustaan he säilyttivät vain paidan.

Siitä syntyi taipumus tehdä naiset pitkiksi ja ka-
peiksi. Ensin hame sai laahustan, joka venytettiin
toisinaan 14 kyynärän pituiseksi. Sitten hame lyhen-
nettiin jälleen nilkkoihin asti, mutta tehtiin erittäin
kapeaksi, ja päähän pantiin korkea, putkenkaltainen
hattu. Tämän muodin viimeiset kehitysmuodot te-
vät naisen oikeaksi linnunpelättimeksi.

Vuoden 1820:n vaiheilla vyötärö alkaa jälleen so-
lua oikealle paikalleen ja naiset saivat normaalian
vartalon. Mutta luonnollisesti vain lyhyeksi ajaksi.
Jo 1822 rupesi hiha pyöristymään ja paisumaan;
se pöhöttyi pöhöttymistään, ja 1830:n seutuvilla se

»Turnyyri», v. 1875.

on niin laaja, että naiset näyttäivät melkein yhtä leveiltä kuin pitkiltä.

Seuraavana vuosikymmenenä tämä täyteläisyys ka- toaa jälleen, hiha liittyy kiinteästi käsivarren ym- päri, ja neljännen vuosikymmenen alkupuolella muoti on, kenties tarkoituksetta, luonut asun, jota voinee sanoa naisen normaalipuvuksi. Ahdashihainen nuttu peittää yläruumiin liioittelematta sen muotoja, hame ulottuu luonnollisesti laskeutuen maahan asti. Mutta tämä muoti, joka sattumalta oli järkävä, ei kestänyt kauan.

1840-luvun puolivälissä hame alkaa käydä yhä la- veammaksi, niin että sen kannattamiseen tarvittiin monta tärkättyä alushametta. Lopulta täytyi tur- vautua kalanluista ja teräsjousista valmistettuihin kehiin. On saavuttu krinuliiniin, jonka sukupol- vemme vanhimmat hyvin muistavat. Se vallitsi pari- kymmentä vuotta, ja sinä aikana naisten alaruumis näytti ilmapallolta. Kaikki käyttivät pönnkähameita, niin hyvin muotinäköinen, kuin kyökkipiikakin, sekä talonpoikaistyttö että näyttämösankaritar.

Noin 1860 pönnkähame oli kehittynyt kymmenen metrin laajuiseksi. Nyt krinuliini alkaa taantua, ja 1868 naisten puku on taas luonnollinen. Vain het- ken, sillä kaventamisyrittämyksiä jatkuu, ja seuraava vuosikymmenenä hame tehdään niin ahtaaksi, että käveleminen käy melkein mahdottomaksi. V. 1878 väitettiin naisten sitovan polvensa yhteen, etteivät näyttäisi astuessaan kömpelöiltä.

Muoti oli nyt käsitelty useimpia naisruumiin osia vuorotellen ja muodostellut ne oikukujensa mukaan. Lanteet, poven, olkapää, jalat. Muuta ei todella- kaan ollut järeillä kuin se osa, johon se nyt ryhtyi. Lienee sopivinta jättää se mainitsematta; huomau- tamme vain, että naiset silloin näyttivät sivulta kat- sottaessa perin eriskummallisilta.

Tämäkin liioittelu taukosi, ja siitä pitäen näyttää siltä, kuin naisetkin rupeisivat ilmaisemaan ajan- henkeä puvuissaan. Viimeisinä kahtenäkymmenenä vuonna sekä naimattomat että naidut naiset ovat yhä enemmän alkaneet työskennellä kodin ulko- puolella. Tänä aikana on voinut huomata muodissa jonkun verran pysyvyyttä; yhdistelmä »pusero ja hame» pysyy yhä edelleen voimassa. Tämä muoti on käytännöllinen, mukava ja sievä, mutta samalla varsin demokraattinen. Se tasoittaa kaiken eroavai- suuden arvossa, säädystä ja iässä.

Säkeitä yössä.

1. Pää paljasta ja astu nöyrtyen.

Pää paljasta ja astu nöyrtyen
kuin rippilaps' yön majesteetin eteen,
kun kellosoitto kaikuu korkeuden
ja taivaat kuvastavat tyyneen veteen!

Helsingissä 1910. Helsingin Uusi Kirjapaino-osakeyhtiö.

Pois poista sydämeestä synkkä syys
ja näe eessä sovun suuri taulu,
pois poista viha, vilppi, itsekkyyks
ja kuule hiljaisuuden pyhä laulu —

Yön hiljaisuuden, joka ilmi saa
ja rankaisee ja armahduksen antaa, —
yön hiljaisuuden, joka kirkastaa
sun sielusi ja valohon sen kantaa.

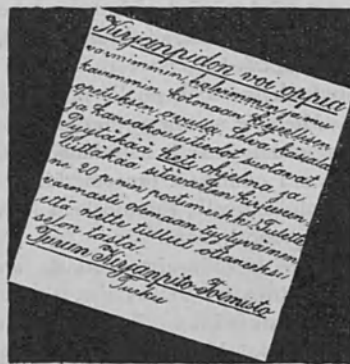
2. Kuin temppele, mi loistaa kynttilöin.

Kuin temppele, mi loistaa kynttilöin,
jotk' aavevaloansa kummaa valaa,
tää maailma on, kun tähdet sydän-öin
sen yllä valvoen kuin lamput palaa —

Kuin temppele, kun urut heläjää
ja penkeissänsä istuu kansa vakaa
ja virsi soi ja holvit värähtää
ja pappi herranehtoollista jakaa.

U. W. Valakorpi.

Tämä koskee Teitä!

Viitakka Helsingin Kaiu ilmoitukseen!

FREDR. EDV. EKBERG
52 Aleksanterink. 52.

**Leipomo &
konditoria,**

Kahvin, Suklaan & Teen tarjoilu.